

FIKİR
KÜLTÜR
EDEBİYAT
DERGİSİ

Yıl:2007 / Kasım

Sayı : 22

ISSN : 1308-3732

AK
K
E
K
K

Mahzun Şovelye

www.ahenkdergisi.com

AHENK 22. SAYI DİZİN

22. SAYI

KASIM 2007

- Karaçorlu, Mehmet Sait, Editör'den, **Işığın Kaynağı**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 4
- İskender Artunç, (Şiir), **Nerde**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 5
- Karaçorlu, Mehmet Sait, Mesnevi Dersleri, **Perhiz**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 6,7
- Pekin Süleyman, (Şiir), **Dostluklar Diyarı**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 8
- Yüksel Coşkun, Cuma Mektubu, **Canyoldaşı**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 9,10
- Yenilmez Gülay, (Gezi Yazıları), **Ağva**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 11
- Yüksel Coşkun, **Hediye Saat**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 12,13
- Demircan Behlül Nuri, (Şiir), **Az Gerek**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 14
- Gagavuz Atilla, **Köstebeğin Açtığı Diğer Delik**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 15,16
- Kutlu Dilruba, (Şiir) **Şiire Sığınmak**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 17
- Akçoral Bahri, **Şiir Ve Tercüme**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 18,19,20
- Çetin Meriç, (Şiir), **Beaz Güvercin**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 21
- Hocaoğlu M. Cahid, **Mahzun Şövalye I**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 22,23,24,25,26
- Payam Nazım, (Şiir) **Put Bilmek**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 27
- Laedri, Masallar, **Şaşı Çıracak**, Kasım 2007, Sayı:22, Sayfa: 28

ÂHENK

FİKİR KÜLTÜR EDEBİYAT DERGİSİ

SAYI 22 KASIM 2007

ÂHENK

FİKİR KÜLTÜR
EDEBİYAT DERGİSİ

SAHİBİ

AHENK AJANS İLETİŞİM
VE BİLİŞİM HİZMETLERİ

EDİTÖR

M. SAİT KARAÇORLU

YAYIN KURULU

- * M.S.Karaçorlu
- * Bicahi Esgici
- * Atilla Gagavuz
- * Bahri Akçoral
- * Coşkun Yüksel

İDARE YERİ

Yahyakaptan Mahallesi F46
D:27 K:6 İzmit

İLETİŞİM

0 262 311 54 58

editor@ahenkdergisi.com

DİZGİ-MİZANPAJ

Âhenk Ajans
BASKI

.....

Bu sayıda;

Karaçorlu, .M. Sait, Editör'den, Işığın Kaynağı,.....	4
İskender Artunç, (Şiir), Nerde, ...	5
Karaçorlu, M.Sait, Mesnevi'den, Perhiz, ...	6,7
Peşin Süleyman, (Şiir) Dostluklar Diyarı,.....	8
Yüksel Coşkun, Canyoldaşı,.....	9,10
Yenilmez Gülay, Ağva, ...	11
Yüksel Coşkun, Hediye Saat, ...	12,13
Demircan Behlül Nuri, (Şiir), Az Gerek, ...	14
Gagavuz Atilla, Köstebeğin Açtığı Diğer Delik,.....	15,16
Kutlu Dilruba, (Şiir) Şiirlere Sığınmak, ...	17
Akçoral Bahri, Şiir Ve Tercüme, ...	18,19,20
Çetin Meriç, (Şiir) Beyaz Güvercin, ...	21
Hocaoğlu M. Cañid, Mañzun Şövalye 1.,,22,23,24,25	
Pasyam Nazım, (Şiir) Put Bilmek, ...	27
Laedri, Masallar, şaşı Çıracık, ...	27

Işığın Kaynağı

“Melâli anlamayan nesle aşına değiliz” diyen nesil de gitti. Artık ne melâl ne onun anlaşılması, ne onun anlaşılmamasına aşinalığı red ediş kaldı. Bizler kaldık geriye. Her şeye aşinalık, hatta ünsiyet etmek mecburiyetinde olanlar. “Bigânelerle ünsiyet etme” talebini bile kâle alacak hâli kalmayanlar.

Her şey ateşli silahlara önce başkaldırıp sonra teslim olan sonra kutsal bizonların tükenişini yanık ağıtlarla karşılamaktan başka çaresi kalmayanlara benzeşerek gelişti. İki dünya harbinde milyonlarca insanı gözünü kırpmadan hiçbir pişmanlık emaresi göstermeden katleden barbarlığın arta kalanlara uygarlık sunumuyla gelişti.

Varoluşçular, dadaistler, sürrealistler bu akıl almaz gidişe melankolik bir karşı duruş göstermeye çalıştı. Ama altyapıları yoktu. Karanlığı ruhlarının en derinliklerinde hissedecek kadar duyarlı ve fakat ışığa giden dehlizi göremeyecek kadar kör idiler. İnkara sarıldılar. Onların inkarı aslında onları ışığa yaklaştıracaktı. Bu arada ışığa giden dehlizi el yordamıyla bulabilecekler garip bir şekilde onların karanlıklarına arzulu idiler.

“Sevgilinin zülüflerine kendilerini asan, sevgilinin köyünde havlayan köpeğe değer veren, suyun akışını sevgilinin ayaklarına kavuşma çabası olarak açıklayan” gerçek denilen somut âlemi aşmış gerçeğin ötesine geçmiş, onları, seslerden hecelerden sözcüklerden oluşan mücevher kutularının içinde sunan şairlerimiz failatün failatün failün tekerlemesi ile nisyan kuyusunun içine atıverilmişlerdi. Yusuf bir gün kuyudan kurtulur nasıl olsa diye bekledik.

Biz beklerken, mücevher kutusunun nadide kapağını açmaya layık olmayanlar şiiri ayak nasırına, rakı şişesinin tıpasına, sarhoş mezesine kurban edivermişti. Sonrası kolay oldu. Gürültünün, tamtamların, müptezelliğin müptelası olduk. Barbarlar kullanıp atıyordu. Çünkü uygarlık adına sunduğu her şey, onun sömürme ve tüketme güdüsünün yönlendirdiği geçici heveslerden, tutkularından, saplantılardan, sapkınlıklardan ibaret idi. Ona benzeşmeyi hayatının tek gayesi haline getirmişler ise onların attığı ne varsa, çöplükten beslenen sefiller gibi, uygarlık, gelişmişlik, sanat, güç, teknoloji adına topluyordu. “Sanat” ve “sanatçı” kelimelerini duyduğumuzda aklınıza ilk gelene bakın. İşte tam o hâle düştük.

Yusuf kuyudan kurtuldu sonra zindana mı düştü, bilemedik.

Işığın kaynağı bizde. Mevlana'da. Fuzuli'de. Yunus'da. “İki yoktan ne çıkar fikr edelim bir kere” diyen Nabi'de. Ve diğerlerinde. Yusuf da bir gün nasıl olsa Mısır'a sultan olacak. Beklemesini bilirsek.

Editör

Nerde?

NERDE

*Ne deniz eski deniz ne gurup eski gurup
Rengi camlara vuran eski bulutlar nerde
Giden dönecek diye susan umutlar nerde
Elini dizlerine başını taşa vurup*

*Bülbül-i şeydâ ölmüş tir-i müjgân firarda
Herkes mi ağyar oldu dost nerde ahbap nerde
Vefayı sadakati çok yazan kitap nerde
Sabâ gezinmez olmuş kemend-i zülf-i yârda*

*Nerde hırçın rüzgârı yelkenleri dolduran
Nerde berrak suları o âsude denizin
Mavi yeşil ve duru sonsuzluk gibi derin
Bütün güzellikleri yuttu mu yoksa zaman*

*Derde derman yazanın gezdiği pazar nerde
Nerde dönmeyenleri bir ömür bekleyenler
Nerde bilinmez nerden nereye doğru eser
Bilinmez iklimlere götüren rüzgâr nerde*

Artunç İskender

Perhiz

(İHTİMA KÜN İHTİMA Z'ANDİŞEHA) Perhiz et, tüm endişe ve bozuk düşüncelerinden perhiz et

(FİKR ŞİR Ü GÜR U DİLHA BİŞEHA) Gönül ormanında, aslan olan fikirlerini, yabani eşekler gibi ortaya dökme

Perhiz, kişinin kendi kendine koyduğu sınırdır. Yapabileceği, yapmasına izin verilmiş şeyleri yapmama kararı almasıdır. Kendini tutmasıdır. Kendi kendini yine kendi irade ve kararı ile kontrol etmesidir. İşte bu yüzden önemlidir. Oruç tutman ne kadar perhiz ise, dokunan bir yiyecekten, ne kadar hoşuna giderse gitsin, ne kadar canın isterse istesin, sana vereceği zarardan dolayı uzak durman da perhizdir.

Perhiz sadece yiyecek içecek gibi şeyleri kapsamaz. Bakmaktan konuşmaya, koklamaktan dokunmaya kadar bütün fiil ve davranışlarında perhiz yapman söz konusudur. Hatta dışa dönük fiillerinden başka içe dönük duygu, düşünce, tasavvur, hayal, heyecan gibi şeylerden de perhiz yapman gereklidir.

İnsanın aklına her türlü düşünce her türlü fikir gelir. Bunları denetimsiz bırakırsa bir müddet sonra tıpkı fiiller gibi bir düşünce alışkanlığı oluşur. İnsan alıştığı tarzda düşünmeye başlar. Alıştığı tarzda düşünen insan farklı fikirlerin olması gereken yerlerde hata yapar. Yanlış düşer. Çünkü âlem ve varlık kendi içindeki kategoriye göre farklı düşünce tarzlarıyla algılanabilir. Her varlığı, her konumu, her olguyu aynı düşünce metodolojisi ile algılamaya ve açıklamaya çalışmak ciddi hatalara yol açacaktır. Elinde çekiçten başka alet olmayan her sorunu çivi gibi görmeye başlar özdeyişi bir nebze bu durumu ifade etmektedir.

Bütün bunlardan ve diğer hatalardan korunmanın yolu düşüncelerinde perhiz yapmandır.

Gönlün büyük ve karmaşık bir orman gibidir. Gönlüne gelen düşünceler bu ormanın tartışmasız kralı aslanlar gibidir. Bunları başıboş bırakır, denetlemez, kontrol altında tutmazsan bu fikirler yabani eşeklere dönüşür. Anırmaya, ortalığı boş ve anlamsız velveleye vermeye başlarlar.

(İHTİMAHA BER DEVAHA SERVEREST) Bütün hastalıkların ilk ve en önemli ilacı perhizdir, perhiz ilaçların kralıdır.

(ZANKİ HARİDEN FUZUNİYİ GEREST) Çünkü kaşımak uyuzun artışı nedenidir.

Akla gelen boş, lüzumsuz, mesnetsiz düşünceler, vehim ve vesveseler de aslında bir hastalıktır. Bu hastalıkların ilk ilacı da perhizdir. Kaşımak nasıl uyuzu artırırsa gereksiz düşüncelerden kurtulmak için gereğinden fazla düşünmek de o hastalığı artırır. Sana acı veren şeyden acıyı doğuran sebebe sarılarak kurtulamazsın. Böyle bir şey çektiğin acıyı artırmaktan başka bir işe yaramayacaktır. İşte bu yüzden perhize ihtiyacın var. Düşüncelerden perhiz etmene ihtiyacın var.

(İHTİMA ASL DEVA AMED YAKİN) Perhiz asıl ilaçtır

(İHTİMA KÜN KUVVET CANET BİBİN) Perhiz et de ruhuna gelecek kuvveti gör.

Yiyecek ve içecek konusunda itidalli davranan, oburluğu bırakan bedenen kuvvetlenir. Perhiz insanı güçsüz bırakmaz tam aksine bir çok hastalığı önlemek açısından güç verir. Deva ve ilaç yerine geçer. Tıpkı

bunun gibi endişe, vesvese, hayal gibi zararlı düşünceler de perhizle önlenir. Çok konuşarak, zihnen fazla mesai harcayarak güçsüz bıraktığın ruhunu perhiz yaparak güçlendirebilirsin. Sen bir perhize başla ne kadar kuvvet topladığını göreceksin.

(KABİL-İ İN NÜKTEHA ŞEV GÛŞVAR) Şu söylediğim hikmetleri kulak kesil de öyle dinle

(TA Kİ EZ ZER SAZEMET MEN GÛŞVAR) Ben de sana altından bir küpe takayım.

Mesnevîde geçen hikmetler insanın kulağına küpe olmalı. Son derece dikkatle dinlenmeli. Adeta kulak kesilmeli. Kulak nasıl kendisine gelen sesleri süzmeden, ayırmadan alıyor beyne ulaştırıyorsa, mesnevî öyle dinlenmeli. O zaman bu hikmetler, bu hayat dersleri kulaklara küpe olacaktır. İnsanın aklını ve gönlünü sağlığa kavuşturacaktır.

(HALKA DER GÛŞ-İ MEH-İ ZERGER ŞEVİ) İşte o zaman kuyumcu gibi olan mehtabın kulağında halka olursun

(TA BE MAH U TA SÛREYYA BER ŞEVİ) Hatta Süreyya yıldızına kadar yücelmiş olursun.

Mesnevîye kulak vermek seni mehtabın kulağında küpe, yolu Süreyya yıldızını aşmış biri yapacaktır. Yüceleceksin. Arınacaksın.

Dostluklar Diyanı

– M. Toka'ya...

*Dostlar vardır yüzleri senet
Dostlar vardır ufukları teğet
Böyle dostlukların coğrafyasına
Yürekler bile dardır*

*Acıya kardeş dostlar bilirim
Dostlar bilirim kederdaş
Kader böyle dostlukların
Ortaklığından haberdardır*

*Dostlar olur erdem feneri
Dostlar olur simurg değeri
Böyle dostlukların bereketinden
Yeryüzü hissedardır*

*Gece gibidir kimi dostlar perde
Kimi günışığı gibi her yerde
Bazen böyle dostlukların
Ömür boyu garantisi vardır*

*Bazı kez dostlar çiçeğe durur
Tomurcuklanır dal vurur
Böyle dostluklardan en çok
Mevsimler bahtiyardır*

*Dost dediğin bakmadan göre
Gönülden gönüle ilmek öre
Ruh mest olmuştur böyle dostluklardan
Böyle dostluklar asildir
Böyle dostlar asıl
Şems'ler, Mevlana'lardır*

Temmuz, 2002 – BAHÇECİK

San yoldaşı

Şimdiki gençler yapıyorlar mı pek bilemiyorum, eskiden birbirlerine fotoğraflarını hatıra olarak vermek gibi bir alışkanlık vardı. Okul kayıtlarında istenen portre fotoğraflara “vesikalık” denirdi. Ne demekse? Daha önceleri üç ayaklı fotoğraf makinesinin, siyah örtüsünün içine kafasını sokup dakikalarca uğraştıktan sonra çıkarılan, yine dakikalarca bir su kabının içinde çalkalanan ve özensizce bir makas darbesiyle parçalanıp verilenlerden farklı olurdu. Bunlara “su fotoğrafı” denirdi. Vesikalık biraz insanın kendisine benzese de su fotoğraflarının benzediğini söylemek bir hayli zor olurdu. Daha sonraları, vesikalık fotoğrafların biraz daha özenlisi, -rötüş mü deniyordu- biraz daha büyüğü moda olmuştu. Onlara da “haftalık” deniyordu. Hadi vesikalık vesika için gerekli olan gibi bir anlamı vardı desek “haftalık” nereden çıktı, asla bilemeyeceğiz.

Fotoğrafın arkasına yazılan ithaf cümleleri çoğu zaman klişe şeyler olurdu. “Bu cansız hayalimi sana hatıra bırakıyorum, baktıkça beni hatırlasın” “Sepet, sepet yumurta, sakın beni unutma” “Benden sana bir hatıra” gibisinden şeyler. Bazıları kendi karaladığı bir dörtlüğü, bazıları çok sevdiği bir şairden birkaç mısraı özenle yazardı. Fotoğraflar gösterişli albümlerde saklanırdı. Bizde de kapağında, tavus kuşu olan bir albüm vardı. Tavus kuşunun tüylerine gelen kısmı hareketliydi. Çevirdikçe renkleri değişir tavus kuşunun rengarenk tüylerini gururla açıp teşhir etmesi canlanırdı resimde. Bütün bunlar çocuk dünyasının içinde ne kadar cazip, ne kadar olağanüstü, ne kadar sihir büyü zannedilen şeylerdi.

Birisi arkadaşına hatıra olarak verdiği resmin arkasına “eğer bu resme bakar da beni öyle hatırlarsan dünyanın en alçak adamısın” diye yazmış. Büyük ihtimalle tuhaflık, diğerlerinden farklılık olsun diye karalanmış bir cümle. Hatırlanmak insanoğlunun garip isteklerinden biri. Çekmiş gitmişsin, yoksun, hatırlansan ne olur, hatırlanmasan ne olur? Baki kalan gök kubbede bir hoş sada bırakmak tekerlemesi ise züğürt tesellisinden başka bir şey değil. Ama yine de bir eser bırakmak, arkasından iyi söylenecek bir hatıra bırakmak iyi hatırlanma arzusunun insan davranışlarına yansıyan olumlu bir tarafı muhakkak vardır. Var olmasına vardır da insan ömründen arkaya kalan eşyanın onu arkada bırakanı hatırlattığı,

asıl hatırlanması gerekenden daha fazla dayandığı için öfkeye layık bir yönünün de olması gerekmiyor mu? “Bergüzar” sözcüğünün duygusal bir çağrışımı olsa bile asıl olanı hatırlatmaktan yani ikinci dereceden olmaktan öteye geçmemesi gerekmez mi?

Kaldı ki insanların birbirlerini hatırlaması da çok sağlıklı bir şey değil. İnsanın hangi yönü baskınsa o yönüyle hatırlanıyor. Diğer yönlerini dışarıda bırakan bu tarzda bir hatırlanış, hatırlanandan daha çok hatırlayanla alakalı olması gerekir.

Seni nasıl hatırlıyorum? Hatırlamak doğru değil gibime geliyor. Aslında çok da ayrılmış gibi değiliz. Zihnimin bir tarafıyla sürekli seninle konuşuyorum. Öfkeli, bezgin, mutlu, umutlu, kırılğan, şaşırılmış ve benzeri yüzlerce hâlimin arasında seninle alakalı bir taraf oluyor. Çiçekler, güzel manzaralar, arı gibi pıtır, pıtır bir şeyler yapan biri, ağlayan bir çocuk, ağlayan bir kadın, hayata tutunamamış bir garip, bir şiir, bir yazı, bir kitap, bir türkü genellikle acıklı şeylerin bir tarafı muhakkak sensin.

Geçen Cuma, Cuma namazına gitmek üzere yola çıktık. Arabayı kullanan arkadaşım lafa daldı. Gitmek istediği yolu şaşırılmış. Nereye gittiğimizi sormadığımdan uyarma imkanım olmadı. Bir anda şehir dışında bilmediğimiz bir yolda olduğumuzu fark ettik. Ezan da okunmak üzereydi. Uzaklarda bir minare görünüyordu. Oraya yöneldik. Dağların arasına sıkışmış, şehirden çok da uzak olmayan, bu yüzden ne köy kalabilmiş, ne şehirle birleşebilmiş bir yerdin. Daha önce değil yerini adını bile bilmediğimiz bir köy. Camiden çıkarken yaşlı bir kadın arabanın önüne doğru yürüdü. Bir taraftan bizi durdurmaya çalışıyor, diğer taraftan arkasına doğru dönüp birini çağırıyordu. Bir iki adım bize doğru, üç dört adım geriye doğru gidiş gelişinde, telaşında, yardım isteyişinde çok çarpıcı bir sahiplik duygusu taşıyordu. Durduk, şehre kadar götürür müsünüz sorusunda da aynı sahiplik duygusunu hissettim. Yalvarmıyordu, kendine acındırmıyordu, küstah bir bencillik içinde değildi, yırtık bir yüzüzlük de yoktu, bir iyilik sahibinin karşısına çıktığı bu yüzden teşekkür etmesi gerektiği de umurunda değildi. Ancak yapması gerektiğine inandığı bir işe kendini kaptıranlarda olabilecek işin dışında kalan ne

varsa hepsini ve her şeyi bir umursamazlık hali.

Arabaya kolundan çekerek getirdiği, sakallı, kasketli yaşlı bir adamla bindiler. Önce yaşlı adamın içeri girmesine oturmasına yardım etti, sonra kendi girdi, oturdu. Kendisi de oldukça yaşlıydı. Nefes nefese kalmıştı. Nefesleri normale dönünce “benim adam, dedi, hasta doktora götürüyorum”

Açıklaması bile öylesineydi.

Yaşlı ve hasta kocasını doktora götürmeyi görevi, sorumluluğu olarak görüyordu. Kendisini öylesine bu işe vermiş ki, aksi aklına bile gelmiyordu. Ben de hasta ve yaşlı biriyim, benimle de birisinin ilgilenmesi gerekir, kendi derdim başımdan aşmış dememişti. Ki büyük ihtimalle kendisi yardıma muhtaç, hasta ve yaşlı biriydi. Yapmaya çalıştığı şey, kesinlikle bir sevgi veya şefkat gösterisi de değildi. Merhamet hiç değildi. İki zit seçenekten birini tercih de değildi. Yaşlı ve hasta kocasını doktora götürmesi gerekiyordu. Hepsi bu kadardı.

İki insanın birbirine can yoldaşı olması ne demekmiş onu anladım. O kadının kocası, o sakallı ve kasketli, o hasta ve yaşlı adam, bu kadar yıl boyunca kim bilir o kadını ne kadar üzmüştür, ne kadar ağlatmış, ne kadar beklentilerinin çok uzağında tutmuştur. Eminim sinirlenip bağırıp çağırmıştır, mutlak ve muhakkak, bir eksikliğini görüp onurunu zedeleyecek işler yapmıştır. Sövmüştür, dövmüştür. Doğum gününde bir hediye, evlilik yıldönümünde bir çiçek alıp da götürmemiştir. Gönlünü alacak bir tatlı sözü bile esirgemiştir çoğu

zaman. Hatta adam yerine koyup derdini, kahvede ettiği kavgayı, muhtarlık seçiminde uğradığı haksızlığı gelip de karısıyla paylaşmamıştır. Şimdi ise aciz, güçsüz, yoldan geçen arabaya elini kaldırmayacak derecede çaresiz ve yalnızdır. Çocuklar çekip gitmiş, akrabalar arkadaşlar ölmüş veya her biri kendi derdine düşmüştür. Yaşıtlarının hiç birinden fayda göreceği bir zaman değildir yaşadığı. İşte tam burada can yoldaşı olan karısı çıkar sahneye. Acıyla geçen yılların öcünü alma vaktidir. Bir kaşıkla yedirip sapıyla çıkarmak zamanıdır. Ömrümü sana verdim, yeter artık kendimi taşıyamıyorum deme zamanıdır. İteleyip, öteleyip bir kenara çekilme vaktidir. Ama onun için bunların hiçbiri akla gelebilecek seçeneklerden biri değildir.

Can yoldaşıdır. Canının son kırıntısına, kanının son damlasına kadar can yoldaşına hizmet etmekle yükümlü görmektedir kendisini. Bunun gereğini yapmaktadır.

Allah için ben sana şahidim. Sen de bu kadın gibi üzerine düşen ne varsa hepsini yapmakla kendini yükümlü gören, hayatını başkalarına adamakla anlamlı kılan bir can yoldaşı idin.

Hatırlanması değil, örnek alınması, benzeşilmesi gereken bir can yoldaşı.

Coşkun Yüksel

Her döneminde kültürel zenginliğinin yanında doğasıyla da büyülemiş yaşayanları. Yeşili, temiz havası, leziz balıkları ve ulaşım kolaylığı ile dikkat çeken Ağva özellikle hafta sonları tercih edilen dinlenme yeri. Zamana ve iklimlere meydan okuyan Karadeniz'in denize dik inen anıtlamış kayaları, yemyeşil vadiler ve sık bitki dokusu Ağva'ya bambaşka bir hava katıyor. Köy, yeşilin bol olduğu, sessizliğin sesini dinleyebileceğiniz gerçek bir huzur kaçamağı yeri.

Ağva da deniz sezonu Hazirandan Ekim sonuna kadar devam ediyor. Ağva'ya yıl boyunca da gidilebilir.

Ağva ya gitmek için eğer İstanbuldan yola çıkarsanız yaklaşık 1,5 saat yol kat edeceksiniz. Ümraniye-Şile yolunu takip edin. Şile'den sonra, Ağva'ya giden sahil yolunu kullanarak, Kabakoz, İmrenli, Akçakese ve Kurfalı güzergahını izleyin. Toplam bir buçuk saatte Ağva'ya ulaşabilirsiniz.

Şile'den sonra kıvrıla kıvrıla giden yolda ilerlerken birçok köyden geçiyorsunuz, her yerde otlayan büyük, küçük baş hayvanlar, tavuklar, arı kovanları eşlik ediyor size.

Ben Ağva turumu tamamen huzur kaçamağı olarak yaptığım için bu sefer saatlerce devam eden bir yürüyüş parkurum olmadı.

Göksu deresi kenarında kalacağımız motele yerleşip biraz dinlendikten sonra önce muhteşem doğa manzarasını seyredip, dere, yeşil, mavi, kuşlar, sessizlik ve huzur ahengini içinize doldurabilirsiniz. Konaklama için benim tercihim Göksu Deresinin

kıyısında yer alan Paradise Motel... Tamamı ahşap kullanılarak oluşturulan tesiste iki katlı restoran, teras kafe, iskele bar, havuz ve sauna bulunmaktadır... Karadan ulaşımı olmadığı için derenin üzerinden teleferik ile geçiyorsunuz. Bu durumda ayrı bir keyif veriyor insana

Göksu ya bağlanan derelerin herhangi birini takip ederek "Onbir Göller Vadisi" ne doğru yola çıktık işte yürümeden olmuyor. Yürüyüş sırasında Osmanlı evlerini görmeniz mümkün. Bu yürüyüşün ödülü olarak 1-2 saat sonra karşımıza bir şelale çıkıyor. Şelalenin etrafındaki çınar ağaçlarının altında her zamanki keyfimiz mangalda sucuk ile karnımızı bir güzel doyuruyoruz. Yemek sonrası Gürlek mağarasını gezip geri dönüyoruz. Bu yürüyüşü yapmayıp deniz bisikleti ile dereye gezintide yapabilirsiniz yada Göksu nun serin sularında yüzerek serinleyebilirsiniz tercih size kalmış. İlk gün akşamı otelimizde iyice dinlenip sabah kuş sesleri arasında kalkarak insan bu kadar mutlu ve huzurlu olabilir mi diye düşünerek kahvaltınızı edebilirsiniz.

İkinci gün programda koyları gezmek var, dalgaların kayalara çarpmasını ve çıkardıkları ahengli sesleri dinleyebiliriz. Kilimli ve Kadırga Koyları en bilinenleri. Ağvaya gittiğinizde Saklı Gölü görmeden sakın gelmeyin, gerçekten adı gibi saklı, pek az kişi biliyor, o kadar küçük ki haritalarda bile yok.

Gün boyu göl ve deniz manzarası seyredip tatlı yorgunluğun ardından yanbaşımızdaki şelalenin altına tavşan kanı çaylarımızı içip, bu büyümlü haftasonunu noktalandırarak evlerimize geri dönüyoruz.

Gülşay Yenilmez

Hediye Saat

İki kişiydiler. Resmi dairenin kapısını hafifçe tıklatarak içeri girdiler. Masada oturan görevlinin göz işareti ve alçak sesle söylediklerine uyup karşı koltuğa yerleştiler. Masanın yanında ayaktaki adamın işinin bitmesini beklediler. Adam elindeki kağıtların gerekli yerleri imzalattıktan sonra çıktı. Görevli karşısında oturan iki kişiye döndü.

“Hoş geldiniz, buyurun” dedi. Otuz yaşlarında, yaptığı işe hakim bir görüntüsü vardı. Saçları dökük olanı,

“Biz Yalova’dan geliyoruz” diye söze başladı. Uzun uzun ne istediğini anlattı. Görevli dinledikten sonra açık-lamaya başladı. Uzun uzun açıkladı. Saçları dökük adam;

“Tamam” dedi. “Ama,” bu amadan sonra anlatamadığı bölümüne geçti işin. Karşılıklı konuşmaları yarım saat kadar sürdü. Diğeri sessiz onları dinliyordu. Görevli onunla hiç ilgilenmedi. Konuşmadı. Bir ara çay ikramı faslına gelindi. O zaman soran bir üslupla

“Arkadaş ?” dedi.

Oturduğu koltuğa adeta saklanır gibi gömülmüştü. Oldukça esmerdi. Spor bir kıyafet vardı üzerinde. Dalgın halinden sıyrıldı. Kendinden bahsedildiğini anlayınca irkildi, doğrulur gibi kıpırdadı. Anlamaz ve şaşkın gözlerle bir müddet baktı, sonra;

“La vallahi” dedi. Masa başındaki görevli muhatabının dil bilmediğini, yabancı olduğunu anlayınca hiç ilgilen-mediğinden pişman ve özür diler bir tavırla ona yöneldi. Konuşmaya zorlandılar ikisi de. Bir müddet sonra yarı Türkçe, yarı Arapça, yarı tarzınca genellikle insanca anlaşmayı başardılar.

“Ben Suudi Arabistan üniversitesinde Hadis doktoruyum” dedi.

“Yaa, öyle mi, çok memnun oldum, efendim, şeref verdiniz.”

“Yalova’da yaz tatilimi geçirmeye geldim, fakat sıkıldım. Konuşabileceğim, tanışabileceğim arkadaş arıyorum. Sizlerle bu vesileyle tanışmaya geldim.”

Konuşmaları ilerledikçe adamın arkadaş ihtiyacı daha çok ortaya çıkmaya başladı. Bir müddet sonra mesafeli ve resmi konuşma bitmiş daha yakın daha özel

konuları konuşmaya başlamışlardı.

Aslen Vanlı olduklarını, hem okumak hem çalışmak için oraya gittiğini, daha sonra ailesini de getirtip orada yerleştiklerini anlattı. Uzun yıllar orada yaşamak dedi, bana Türkçe’yi unutturdu. Türkçe konuşmak çok zor geliyor. Çok para kazandım, maddi hiçbir sıkıntım kalmadı hamdolsun, ama yaşımız da iyice ilerledi. Kırkıma merdiven dayadım.

Konuşma ilerledikçe ikisi arasındaki samimiyet artıyordu. Özellikle misafir Arap, çok kişisel konulara giriyor, sürekli kendinden bahsediyordu. Konu zenginliği ve yalnızlığı ekseninde döndü durdu. Zengin ve yalnız birisi. Parası olmayan için ne kadar cazip bir beraberlik gibi görünür. Körle toplanın dayanışması gibi görünür başlan-gıçta. Biri son model arabasından, bu şehrin iklim şartlarını beğendiğinden bahsettikçe diğeri mutlu bir tesadüfle karşı karşıya bulunduğu vehmine kapılıyordu. Mutlu bir tesadüf. Çok zengin bir Arap turist. Ne kadar zengin olursa olsun çevresi, akrabası, arkadaşları yok. Asıl ihtiyaç da bunlar değil mi ? Bir ara konuşma yerleşme plan-larına kadar uzandı. Arap evinin olmadığını, kirada oturduğunu öğrenince çok mutlu oldu. “İki katlı bir ev alırım beraber otururuz” dedi.

Bu kadar olur işte. Rüyasında bile görse inanamayacağı bir şey, kirasını ödemeyeceği bir evde oturmak. Heye-canlandı. Arap daha hızlı konu değiştiriyordu. Bileğindeki pahalı saati ısrarlı bir tavırla hediye etmeye çabaladı. Böylece ilk şüphe tohumu düştü fikrine. Neden ? Pahalı saatin hediye olarak kabul edilmeyişi biraz konuşmayı soğuttu. Ama kesmedi. Onlar hararetili, sıcak ve samimi sohbetlerini sürdürürken Yalova’ lı arkadaş izin alıp çekip gitmişti bile. İkinci bir şüphe de bu oldu. Giden Yalovalıyla nerede tanıştıkları sorusuna tatmin edici bir cevap alamamıştı. “Beni nasıl buldunuz” sorusu ise tamamen havada kaldı. İşin burası gerçekten tesadüf gibi görünüyordu.

Fakat konu arabın evlenme isteğine gelince şüphe bulutları dağılır gibi oldu. Lafı eğip bükmeden “Ben helal süt emmiş birisiyle evlenmek istiyorum. Bu konuda bana yardımcı olur musunuz ? diye sordu. Bu soru her şeyi açıklıyordu. Adam evlenmek istediğine göre hiçbir art niyeti olamaz. Gerçekten niyeti buraya yerleşmek. Ev almak. Yeni bir çevreye girmek. Elbette bunu tek başına başaramazdı. Yapabileceği tek şey birisiyle

bağlantı kurmak. Bu birisinin ben oluşu tesadüften başka bir şey değil. Konuyu sürekli parasına, son model arabasına bileğindeki pahalı kol saatine getirmesi ise pek hoş olmamakla beraber adamın tarzı canım ne var bunda. Öyle alışmış, bunların her kapıyı açabileceğine inandırmış kendini. E yani işte açacak gibi de görünüyor.

Fakat kendinin parayla açılacak bir kapı oluşu fikrinden rahatsızlık duyuyor, ne kadar mantık kurgusu yerinde olursa olsun şu olup bitende ters giden bir şeyler olduğu fikrini düşüncesinden atamıyordu. Zihninin yarısıyla artık netleşen şüphelerini üst üste koyarken diğer yarısı ile konuşmaları sürdürüyordu.

Kendiliğinden oluşuveren bir sessizlik anının hemen arkasından üç saattir sürüp giden konuşmanın hedef cümlesi geldi:

“Ahmet hocayı tanır mısınız ?”

“Evet, tanıyoruz”

“Hoca efendinin evlenme yaşında bir kızı olduğunu duydum, çok methettiler. Ben Allah’ın emri, Peygamber’ in kavli ile bu kıza talibim. Bu konuda bana yardımcı olur musunuz ? Benim burada hiç kimsem yok. Sizden ricam benim yakınım siz olun, bana kefil olun”

“Tabi neden olmasın” gibi bir şeyler mırıldandı. Ama düşüncesi farklı bir mecrada seyretmeye başladı.

“Bu Arap usta bir konuşmacı. Asıl söylemek istediği buydu. Saatlerdir lafı eveyyip geveledi. İlk baştan beri tesadüf diye bir şey yoktu. Hepsini planlayarak konuştu. Araba, para, ev, pahalı kol saati, atılmış yemlerdi. Avın ökseye geldiğine kanaat getirince asıl cümleyi söyledi. Hayır hayır. Asıl cümle bu değil, daha başka daha farklı daha değişik başka bir amacı var, işi bilinçli ve kararlı bir şekilde o noktaya doğru götürüyor.”

“Bir yemeğe çıkalım” dedi. Arap;

“Yemeği ben ısmarlarsam olur” şeklinde bir kabul ediş cümlesi söyledi.

“Ben bir telefon görüşmesi yapacağım, yemeği ne sen, ne ben, bana borcu olan bir dostum ısmarlasın”

“Ağabey bir misafirim var, senin bana yemek borcun vardı, müsait misin ? Şu alacağı tahsil edelim.”

Berberce çıktılar. Yürüdüler. Arap yolda arabasını getirmedikten çok pişman olduğunu, şimdi gezebilecek oluşlarını, kendi gibi bir arkadaşı bulduğundan dolayı

çok mutlu olduğunu anlattı.

Büyük marketin kasasından bunları karşılayan ahbap “Siz beş dakika oyalanın hemen çıkıyoruz” diye seslendi.

- “Bu ağabey benim çok yakın dostumdur, önceleri meslekten idi. Bıraktı. Sizin oralara gitti. Epey çalıştı. Para da biriktirmiş demek ki bu işyerini açtı, Durumu iyidir. Seninle tanışmasını istedim. Arap bariz bir şekilde ra-hatsızdı, belli etmemeye çalışıyordu.

Lokantanın kapısından içeri girerlerken tanışma faslı bitmişti. Lavaboda yalnız kaldılar. Durumu kısaca anlattı;

-“Çözemedim bu adamı ağabey, sen anlarsın” dedi.

Yemek boyunca Arap süt dökmüş kedi gibiydi. Sorulara kısa veya kaçamak cevaplar veriyordu. Üzerine di-kilmiş küçük, keskin, kısık, rengi belirsiz gözlerin, sorgulayan ve şüphelendiğini hiç gizleme gereği görmeyen bakışlarından küçülmüştü. Paradan, evden, arabadan pek bahis geçmiyordu konuştuğu kısa ve kesik cümlelerde.

Yemek bitti. Lavaboda yine yalnız kaldılar.

-“Kovala gitsin bu pezevengi, üç kağıtçının birisi” dedi.

“Niye böyle bir yola başvursun, benden ne fayda umuyor ki” dedi diğeri.

“Anlamıyorsun değil mi ? Ahmet Hoca’ nın kızını almasına yardımcı olmanı istemiş ya.”

“İyi de, Allah’ın emri, Peygamber’ in kavliyle diyor”

“Sana en az on tane örnek gösterebilirim. Geliyorlar buraya, cepleri para dolu, paraya tamah eden özellikle muhafazakar ailelerden kızlara talip oluyor, kıza bir ev bir araba, sonra nikah, altı ay yedi ay sonra ara ki bulasın.”

“Yine de anlamıyorum, neden böyle bir yola başvurdularını”

“Çok basit, Avrupa’nın lüks otellerinde ki tatillerden çok daha ucuza geliyor da ondan. Kızların temizliği de cabası tabi.”

Ayrıldılar. “İyi ki şüphelenmişim” dedi kendi kendine.

Az Gerek

*Bu yolculuk ilk nefesle başladı
Encamını farketmeye göz gerek
Aşk imiş ateşin öteki adı
Son nefese yetişecek köz gerek*

*Sabır ve sa'y ile yetişir çömez
Yaprak ipek olur koruk da pekmez
Ariflere uzun tarif gerekmez
Söz dediğin kısa gerek öz gerek*

*Tabakatın yalnız biri bu hayat
Yolculuksa yorgunlukla meşakkat
Fazla yükün varsa durma kaldır at
Ulaşmaya derman gerek diz gerek*

*Dün geldi ve geçti bilinmez yarın
Gafletsiz aldığın bir nefes kârın
Bizi bura salan Ulu Hünkârın
Huzuruna varmak için yüz gerek*

*Kimisi vaktini etmekte heder
Çark-ı felek böyle döner devreder
Bazılarına göre gözyaşı keder
Kimine göre de cümbüş saz gerek*

*Kimi göz boyacı kimi hilebaz
Tek telde oynuyor sürüyle cambaz
Kimine kâfidir beş vakit namaz
Kimine de niyaz gerek naz gerek*

*Korkusu olmayan cahilmiş meğer
Ümit kesenlerin hali bin beter
İnişli yokuşlu yollar tepeler
Pek az yeri belki biraz düz gerek*

*Bir başına olsan kolaydır sanma
Yalnızlık kimindir hele bir anla
Elbette yâran da gerektir amma
Yoldaşın da eli dili uz gerek*

*Kimi suyu açtı kimisi kesti
Çeşmeye varmadan dolmaz ki testi
Türlü türlü olur mahlûkun postu
Kimi al kimi ak kimi boz gerek*

*Dünkü taze beden yarın bir hurda
Ömür boyu bir ayağın çukurda
Kim demiş ki rahat huzur var burda
Yolcuların üstü başı toz gerek*

Atilla Gagavuz

Köstebeğin Açtığı Diğer Delik

Şahinler, güvercinler, vicdani retçiler, kadın hakları savunucuları, insan hakları fedailerini, bireysel özgürlükçüler ve diğerleri.

Herhangi bir isim uydurun. Sonra bu uydurduğunuz ismin bilimsel temellerini sayın. Daha sonra uydurulmuş ve bilimsel temelleri sayılmış bu isimlerin örneklerini sıralayın. Etrafınızdaki suskunluğu, ileri sürdüğünüzün ispatı şeklinde yorumlayın.

Geriye kasılıp mutlu ve mağrur gülümsemeye gelmesin sıra. Çünkü çok beklemeden feci şekilde yarıldığınızı göreceksiniz. Etrafınızdaki suskunluk söylediklerinizin kabul gördüğü, kanıtlandığı anlamına gelmeyecek. Çünkü “ilzam” ve “ispat” farklı iki terimdir. İlzam; susturmak, ispat kanıtlamak demektir.

İnsanoğlu tarafından uydurulmuş her türlü yargı çoğu zaman geçici bir durum ifadesinden ibarettir. Bu gün için doğru yarın doğru bile olsa önemsiz bir ayrıntı olmak zorundadır. Tıpkı kendimiz gibi doğruları ve yanlışları değiştirir, dururuz. Hatta çoğu zaman doğru ve yanlış aynı zamanda aynı yerde barındırabiliriz bile. Sonra durumu “çelişkilerimize aldırmayalım yoksa kötürüm oluruz” cümlesinin içinde meşrulaştırmayı dahi başarabiliriz.

Anna Karenina önce ihanetinin şartlarını hazırlamış sonra kendine vereceği cezanın zeminini oluşturmuştu. Nora da yapacağı kötülüklerle içindeki çelişkilerle beraber sürüklenmişti. Eğer kendimizi ifade edeceğimiz sözcük belirgin bir temele oturmuyor olsaydı yaptığımız işin adı ihanet veya kötülük olmayacaktı.

Bu kaypak zemin modern insanı kendini ifade

edecek kelime bulmama kurnazlığına taşıyor. Özgürlük alanları açabilmek için mümkün olan en üst derecede belirsiz, anlaşılmaz, kesin ve net olmayan, öyle de olabilir, böyle de olabilir kelimeler bulunuyor. “Sen nesen, kimsin, nicesin, nerede durmaktasın?” sorularının belirsiz cevapları öncelikle bir taahhütte bulunmama imkanı sağlıyor. Daha basit deyimlerle kendini bağlamış olmuyor ve de her türlü gelişmeye karşı “bu beni bağlamaz” cevabını yapıştırma gücünü eline geçirmiş oluyor. Bir yönüyle ne kadar güzel, işte tam da böyle olmalı, modern insan dogmatik düşüncelerden uzak, dar kalıplara kendini hapsedmemiş, fikri hür, vicdani hür bireyler haline gelmiş olur.

Bu hürriyet değil. Tam aksine insanın kendi tutarsızlığına ölümüne mahkumiyeti. Değişken arzu ve istekleri, doymayan hırsı, asla tatmin olmayan haz ve keyfine bağımlılığı içinde anlık gelişmelerle bir taraftan diğer tarafa savrulan tüketim çarkının mutsuz bir dişlisi olmak. İradesi kredi kartlarının ekstrelerinin içinde erimiş kıymetli her dakikanın atmış saniyesini bir sonraki pişmanlıklarını besleyerek geçirmek esareti.

Köstebekler, köklerini kemirerek beslendikleri tarlanın altında kendilerine bir yuva kurar, gelebilecek tehlikelere karşı bir kaçış deliğini de hazır bulundurlarmış. Köstebeğin kaçış için açtığı diğer deliği “n-f-k” kökünden türetilen “nifak” kelimesi ifade ediyormuş. Münafık da bu kökten türeyen bir kelime. Münafık terimi “inanın” “inanmayan” veya “mümin” “kafir” ayırımında bir ara yer olduğunu bilmek doğru ama “inanmadığı halde inanıyormuş gibi görünen” şeklinde tarif etmek pek de doğru değil gibi görünüyor. Bu tarife göre münafık, iki yüzlü, mürai, insanları sahtekarlıkla aldatan anlamlarını taşıması ve anlam kapsamı sadece

davranışlarla sınırlı olması gerekir. Oysa “inanmak” davranışsal bir tanımlama değil, insanın içinde oluşturduğu bir duruş şekli, doğru veya yanlış tanımı, kurallar ve ilkeler manzumesidir. Davranışa yansımaları daha farklı bir kategorizededir. Meşhur örnektir. Hayatı boyunca içki içen, ama “ben bunun haram olduğunu biliyorum, nefsimi mağlup olduğum için içmemeyi başaramıyorum” diyen birisi ile, hayatında ağzına içki koymamış ama “ben haram falan kabul etmem, sağlığa zararlı olduğu için içmiyorum” diyen birisinin arasında uçurumlar vardır.

Münafıklık sadece bir aldatmaca veya ahlaksızlık değildir. İnsanların arasında kabul ettiği bir kuralı yalnız başına kaldığında veya ucu kendisine dokunduğunda “bu böyle olmayabilir” demektir. Orada bu kuralın böyle olması gerekliliğini konuştum ama kuralların çoğu ayak takımı içindir, daha üst konumda olanların kuralları değil uymama değiştirebilme imkanı bile olabilmeli

diye düşünmektir.

Bir taraftan bakılırsa, verdiği sözde durmamak, bir başka taraftan görünüşü, kendine özgürlük alanı açmak, daha başka bir taraftan güç ve imkan kazanmak veya gücü ve imkanı karşısındakinin aleyhine kendinin lehine kullanarak şartları değiştirmektir münafıklık. Fakat esası, kendini kurallara bağımlı hissetmemektir.

Oysa ilkesizlik, omurgasızlık, girdiği kabın şeklini almak, insana imkan değil düşünüş ve çürüme getirir. Öncelikle insan kendine olan saygısını kaybeder. Sonrası, toprak kayması gibi arkasından gelir.

Değişken durum ifadeleri olan tanımlar üzerinden tartışmayı bırakır, değişmez esaslar üzerinden kavga etmeye başlarsak daha mutlu olacağız. Gerçeğe daha yakın, aldatılmaktan daha uzaklaşmış olacağız.

Şiire Sığınmak

*Boğulmak gibi çırpınışlar içinde yaşamaya çalışmak
Rezil, alçak, bencil bir savaştır nefes almak
Savrulmak, düşmek ve doğrulmak
Kirli bir gece yarısı yalnızlığı
En temiz yürek çarpıntısında bile
Şeytanın korkunç bağımsızlığı*

*Yetişmeliydi İsa'nın hayat veren dokunuşu tüm duygulara
Korkular ve çaresizlikler
Kimsesiz çocukların yüreklerinde mahpus kalmalıydı
İhanetler, yalanlar, gerçeklerin sırlı dokusu
Kalabalık bulvarların kaldırımlarında erimeliydi
Nemli parlak ışıltılı bir sabah doğmalıydı güneşten önce*

Her sığınişında şiirlerime

Dilruba Kutlu

Bilen biri “tercüme kadın gibidir, güzeli sadık olmaz, sadık olanı da güzel olmaz” demiş. Kadın, güzellik ve sadakat konularını erbabı bilir ama, aslına uygunlukla edebi güzelliğin tercümenin olmazsa olmazları olduğunda kuşku yoktur. Tabii bu, metnin edebi nitelikte olması durumunda böyle. Edebi değer taşınması gerekmeyen iş mektupları, bilimsel ve teknik konular, uluslar arası ilişkilerde kullanılan tercüme gibi metinler için önde gelen özellik, güzellik değil, asla uygunluktur genellikle. Ama bu, “edebi değer taşınması gerekmeyen metinlerin tercümesi kolaydır” veya “güzel olmasa da olur” anlamlarına gelmez.

Tercümanın her iki dile de hakkıyla vakıf olması tercümenin ilk şartıdır. Bir dili anlıyor, konuşuyor olmakla vakıf olmak farklıdır. Kendi ana dilini hakkıyla bilenlerin sayısı da sanıldığı kadar çok değildir. Tercüme hem bir bilim, hem de bir sanat olduğundan, tercümanın her iki dile hakkıyla vakıf olması yetmez, ortalamanın üstünde bir estetik olgunluğa, edebi zevke de sahip olması gerekir.

Yanlışlıklar, bu işe niyetlenenin bu ön şartları bilmemesi veya önemsememesi, kendi vukuf seviyesini de iyi bilmemesi ve abartmasıyla başlar. İkinci dili de, iyimser bir tahminle, diyelim konuşacak ve konuşulani anlayacak kadar bilen biri kolaylıkla kendini tercüme de yapabilecek durumda görebilir. Takıldığı yerde bakabileceği sözlükler, lugatlar vardır nasıl olsa elinin altında.

Bu anlayışla yapılan tercüme sayıları küçümsenemeyecek kadar çoktur. Kendi dilini bile doğru dürüst bilmediği, daha ilk cümlelerde belli olan birileri klasikleri tercüme ediyor. Modernlik, belki ilericiye veya başka hedefler adına anlamını kendinin de bilmediği, günlük hayatta kullanmadığı, kullanamayacağı uydurmaya kelimeyi sözlüklerden kaparak geliş güzel kullanmak da bu tür tercüme belirgin özelliklerinden. Asıl metindeki uzun cümleleri, sanki tercümenin de aynı uzunlukta olması şartmış gibi tercüme kalkışıyor ve anlaşılması imkânsız, kırık dökük, berbat cümleler kurmaktan da çekinmiyorlar. Belki de tercüme yerine “çeviri” denmesinin sebebi budur. Yâni “nasıl, nereye, hangi yöne çevirirsen çevir” demek olabilir mi?

“Tercümanın ne kabahatı var, o elinden geleni yapmış” desek, “Peki bu yayınevinin editörü, yayın veya sanat yönetmeni, danışmanları yok mu?” sorusu gelecek. “O da aynı, ne farkları var ki?” desek, “Yayınevi nasıl razı oluyor böyle durumlara?” denecek ve bu soru zincirinin ucu gelip okuyucuya kadar dayanacak. En iyisi bu konuyu fazla kurcalamamak galiba, ne de olsa okuyucu yazarın

velinimetidir!

Hâlbuki tercüme, kelimeleri eşleştirmekten ibaret mekanik bir iş değildir. Öyle olsaydı en mükemmel tercüme çağımızın harika aleti bilgisayarların yapması mümkün olurdu. Bu konudaki reklâmlara falan da fazla kulak asmayın. Yeryüzündeki bütün dillerin lügatlarını, fazladan bunların çaprazlama lügatlarını alabilecek hafızaları bile olsa, bırakın farklı dilleri, aynı dil ailesine mensup, cümle yapıları aynı diller arasında bile doğru dürüst tercüme yapamıyorlar. Yarını bilemeyiz tabii ama bu gün için durum böyle.

Konu şiir olunca tercüme işi bir kat daha zorlaşır. Temel kurallar geçerlidir gene ama, ek olarak tercümanın şâir de olması icabeder. Önce şiiri yazıldığı dilde okuyacak, anlayacak, hazmedecek, sonra diğer dilde yeniden yazacaktır. Şiir hakkında iki imkânsız vardır: tarif edilemez ve tercüme edilemez. Tabii, “ben yaptım oldu” diyenlere sözümüz olamaz. Bu noktada “şâir olmak da neymiş? Üç beş kırık dökük, parça pörçük cümleyi alt alta getirince şiir olur” şeklinde bir itirazın gelmesi fazla şaşırtıcı olmaz. Böyle düşünenlerin kahredici bir çoğunluğu temsil ettiği de inkâr edilemez bir gerçek artık. Burada kastedilen herhangi bir şiir değil, gerçek şiir.

Bizde en başarılı şiir tercümelerinden biri Melih Cevdet Anday’ın Edgar Allan Poe’dan tercüme ettiği Annabel Lee şiiridir. Tercümenin aslından da güzel olduğu yönünde görüşler bile vardır. Bunun tercümanın şâir oluşunun sonucu olduğu bellidir. Rudyard Kipling’in “Eğer” şiirinin muhtelif tercüme de beğenilmiş, geniş okuyucu kitleleri tarafından sevilmiştir.

Şiir tercümelerinin yoğun bir şekilde yapıldığı dönemdeki tercüme önemli bir kısmı Fransızcadan yapılmıştır. Aynı dönemde tercüme ve şiir tercümesi konularında da bir hayli görüş belirtilmiş, çeşitli dergilerde makaleler yayınlanmıştır. Evet, bir zamanlar bu memlekette edebiyat dergileri vardı ve böyle sıfır rantlı işlerle uğraşırlardı.

Bu dergilerin başında Yaşar Nabi Nayır’ın Varlık dergisi gelir. Yayınevi yönetiminin yanı sıra kendisi de hem bir şâir, hem de iyi bir yazar olan Nayır’ın ve Varlık Yayınevinin hem dergi, hem de kitaplar aracılığıyla kültür hayatımıza, özellikle batıyı açma ve batıya açılma alanında çok önemli katkıları olmuştur.

O günlerin çok konuşulan, tartışılan konularından

biri de genelde tercüme, özelde şiir tercümesi konularıdır. Edebiyatta tercüme'nin ülke kültürüne katkısının yalnız olumlu yönde olup olmayacağı da tartışılmıştır. Bir yanda yabancı kültürleri anlama ve onlardan faydalanma, öte yanda yabancı kültürlerle yönelirken kendi kültüründen uzaklaşma. Kolay bir mesele değil. Belki de denklemin anahtarı kendini bilme ve hayranlık faktörlerindeydi. Her tartışmada olduğu gibi bu tartışmalar da tarafların kendi tezlerini savunmaları halinde kalmış, belirli bir sonuca bağlanamamış ve her zaman olduğu gibi birileri tartışırken kültür hayatı kendi yolunu takibe devam etmiştir.

Tercüme alanındaki başta gelen tartışmalardan bir kısmı da "tercüman ne ölçüde serbest olur, olabilir, olmalıdır?" sorularına cevap arama şeklindeydi. Bu tür sorulara net ve kesin cevaplar bulmak tabii kolay değildir. Varılan sonuçların herkes tarafından kabul edilmesi de, işin kimyası gereği imkânsızdır.

Tercüme şiirin başarısı da telif şiir gibi okuyucunun beğenme derecesine bağlıdır. Böyle olunca edebiyatçıların görüşleri de, tartışmaları da bir bakıma anlamsız kalır. Ama yayınlanmış görüşlerin, ilgilenir ve okurlarsa tercüme işini yapacak olanlara yön göstereceği, daha iyiyi, daha güzeli bulmalarına katkıda bulunacağı da açıktır.

Öte yandan, tercüme şiirin okuyucuları genellikle şiirin yazıldığı dili bilmeyenler olacağına göre, şiir hakkındaki yargıları oluşurken aslına uygunluğu bakımından bir değerlendirme yapabilmeleri de mümkün olmayacaktır. Buna göre aslına uygunluk faktörü değerini kaybeder mi? Kaybetmemelidir, çünkü sadakat, sahip olmayanlar için bile bir fazilettir.

Varlık Dergisi 1951 yılında bir "Tercüme Şiir Yarışması" düzenlemiş, birinciliği derginin 1.11.1951 tarihinde yayınlanan 376.ncı sayısındaki "Hüzün ve Serseri" isimli tercüme kazanmıştır. Şiir Charles Baudelaire'in, tercüme Sait Maden'indir. Bu tercümeyle inceleyerek konuyu açmaya çalışabiliriz. Aynı şiir başkaları tarafından da tercüme edilmiş, ama hepsi belki kalitesi, belki de aldığı ödülün etkisiyle bu tercümenin gölgesinde kalmıştır. Özellikle üçüncü kıtanın başındaki

Hey tirenler, vapurlar beni burdan götürün!

şeklindeki mısra zihinlerde yer etmiştir.

Şiirin adı "Moesta et Errabunda", "Hüzün ve Serseri" şeklinde tercüme edilmiştir. Bu iki kelime Fransızca değil, Latince'dir. "Moesta" kelimesi bu haliyle isim değil, sıfattır. Lâtincede bilen biri bu kelimenin anlamını bilmese de sıfat olduğunu anlayabilir. "Moesta", "hüzün" değil, "mahzun", "Errabunda" da "serseri" değil, "âvare" demektir. "Hüzün"

ile "mahzun" kelimelerinin farkı bellidir: birincisi isim, ikincisi sıfattır. "Hüzün ve Serseri" ifadesinde önemli bir hata vardır: "Ve" bağlacı matematikteki artı işareti gibidir; iki tarafındaki iki ifadenin aynı cinsten olması gerekir: "ağaç ve yaprak", "uzun ve kısa" doğru, "ağaç ve kısa", "yaprak ve uzun" yanlıştır. "Şiir yazmak biraz da kurallara aykırı ifadeler kullanmak değil midir?" dersiniz cevabı şöyle olabilir: "Hayır, düz yazı kurallarına uymamak şiirin bir ön şartı değil, şaire verilmiş bir imtiyazdır; çok dikkatli kullanılması, abartılarak israf edilmemesi gerekir. Kuralızsızlık şiiri şiir yapan bir özellik değildir." "Serseri" ile "âvare" ise birbirine yakın olsa da farklı iki anlama sahip kelimelerdir. Buna göre şiirin adı "Mahzun ve Avare" olmalıydı diyebiliriz.

Şiirin ilk kıtası şöyledir:

Dis-moi, ton coeur parfois s'envole-t-il, Agathe,
Loin du noir océan de l'immonde cité,
Vers un autre océan où la splendeur éclate,
Bleu, clair, profond, ainsi que la virginité ?
Dis-moi, ton coeur parfois s'envole-t-il, Agathe!

Satır satır düz yazıya çevrilirse şöyle olur:

Söyle bana kalbin bazan kanatlanır mı Agathe
Pis şehrin kara okyanusundan uzağa
Başka bir okyanusa doğru ki orada haşmet parıldar
Mavi, temiz, derin, bekâret gibi
Söyle bana kalbin bazan kanatlanır mı Agathe

Tercüme şöyledir:

Agathe, uçtuğu var mı ruhunun arasına,
Büyülü, mavi, derin ve ışıl ışıl yanan
Bambaşka denizlere, bambaşka semalara,
Şu kahrolası şehrin simsiyah havasından?
Agathe, uçtuğu var mı ruhunun arasına?

"Söyle bana", "uzak/uzağa", "bekâret gibi" ifadeleri alınmamış;

"kalp" yerine "ruh",

"pis/kirli/murdar" yerine "kahrolası",

"siyah/kara" yerine "simsiyah",

"haşmetin parıldadığı" yerine "ışıl ışıl yanan",

"başka bir okyanusa doğru" yerine "bambaşka denizlere", denmiş;

aslında olmayan "büyülü" ve "bambaşka semalara" eklenmiştir.

Görüldüğü gibi tercüman, bir kıtada, dört kelimeyi atmış, altı kelimeyi (birini pekiştirerek, birini çoğullatırarak) değiştirmiş, iki kelime eklemiştir. Ayrıca "s'envoler" fiili için "uçmak" yerine "kanatlanmak" daha

uygun olabilirdi.

İkinci kıta:

La mer, la vaste mer, console nos labeurs!
 Quel démon a doté la mer, rauque chanteuse
 Qu'accompagne l'immense orgue des vents
 grondeurs,
 De cette fonction sublime de berceuse?
 La mer, la vaste mer, console nos labeurs!

Düz yazıyla:

Deniz, engin deniz, dindir acılarımızı
 Hangi ifrit denize, (bu) uğultulu şarkıcıya bahsetti
 Azarlayan rüzgârların uçsuz bucaksız org'una eşlik
 eden (şarkıcıya)
 Bu yüce avutma fonksiyonunu
 Deniz, engin deniz, dindir acılarımızı

Tercüme:

Deniz, tek tesellisi günlük ıstırapların!
 Acaba hangi şeytan veya hangi mûcize
 Her ulvî çalkanısta muazzam bir rüzgârın
 Orguyla uğuldayan denizi verdi bize?
 Deniz, tek tesellisi günlük ıstırapların

Eklenen kelimeler: günlük, mucize, her ulvî,
 çalkanış.

Şair “acılarımızı, elemelerimizi, sen avut, teselli et”
 derken tercüman bu teselliği “istenen” konumundan çıkarıp
 var olan bir teselli haline getirmiş ve “tek” sıfatı eklemiştir.
 Ayrıca ıstırapta “günlük” sıfatı ekleyerek sınırlandırmıştır.

Istırapın böyle zaman birimiyle sınırlanmasının anlamına
 ulaşmak da bir hayli zor görünüyor.

Verme/bahsetme eyleminin muhatabı, yani kendisine
 verilen “deniz” olduğu halde “biz”e; verilen (şey/nesne)
 de “görev/fonksiyon”dan “deniz”e çevrilmiş,

Bu ikinci kıtayı bir başka mütercim (A. R. Ergüven)
 şöyle tercüme etmiş:

Hangi tin bağısladı türkücüyle denizlere
 Kulakları sağır eden rüzgârlar orgunun
 Bu sonsuz ninnilerini; bu eşsiz, bu yüce

Görüldüğü gibi, bu örnekte serbestlik daha da
 abartılmıştır.

Serbestlik abartılınca yapılan çalışmanın nasıl şiir
 tercümesi olmaktan çıkıp yabancı dilde yazılmış bir şiirin
 ilhamıyla yazılmış yeni bir şiir halini alabildiğini görmüş
 olduk. Bu irdelemeyi uzatmanın pek bir anlamı yok.
 Bitmiş, ortaya konmuş bir eseri eleştirmenin, içinde hatalar
 bulmanın; onu ortaya koymaktan çok daha kolay olduğunu
 bilmemek mümkün değil. “Eleştirmektense daha iyisini
 sen yap” şeklinde bir tariz de çok ifade edilmiştir mutlaka.
 Ama edebî tenkid mesleğinin kalemlerin bileği taşı olduğu
 da unutulmamalıdır.

Temennimiz tercüme, özellikle edebi tercüme gibi
 önemli bir işe niyetlenenlerin işi hafife almamaları, gereken
 ciddiyeti göstermeleridir.

Beyaz Güvercin

Al kanatlarınla güneşe götür beni
Nuru sönmüş güneşe
Zincirlerini kırmış kükreyen bir deliyim
Özgürce uçabilmek isteğim
Ya sen olabilmek ya seninle

Kaçmak uzaklaşmak
Kendi bildiğince gidebilmek sessizce
Kendi güneşli semasına yükselebilmek
Vakit geçmeden karlar düşmeden yere
Hasreti, sevgiyi, matemi
Ne varsa;
Lanetli ormanın gönüllü kölelerini
Arkada bırakıvermek
Uçmak özgürlüğe
Yerde sürünenlere inat umarsız kanat çırpışlarıyla
Kıskandırmak beyaz güvercinleri

Gökyüzüne selam veren beyaz güvercin
Dönme ne olur... Ne olur dönme...
Kafese dönüyorsun, hayata değil, tutsaklığına
Kaçmalısın alışkanlıklarının hücrelerinden
Savaşmalısın
Şayet ölüm özgürlük adınaysa

Dönme beyaz güvercin
Dönme ne olur... ne olur dönme...
Bir ümidim kalmıştı yaşamaktan
Sana benzemek...

Meriç Çetin

Mahzun Şövalye

ekmeğini yemiş, onların sırtında nice engelleri aşmış nice değerli mertebelere ulaşmıştır. “Kışot” tan türetilmiş ‘kışotca’, ‘kışotizm’ ve ‘kışotluk’ gibi kelimelerin hemen her dile girmiş olduğuna bakarak da bu şöhretin azameti hakkında fikir sahibi olmak mümkün.

Bazıları için üzerinde çokca ve rahatca konuşulabilecek bir konu, her görüşü savunmak için taban alınabilecek bir harika, bitmez tükenmez bir hazinedir Don Kışot. Bunları yapmak için onun hakkında fazla bilgi sahibi olmaya da gerek görülmez genellikle. Atının, seyisinin, bir de sevgilisinin adını biliyorsanız mesele bitmiştir. Don Kışot hakkında konuşmanın, bir şeyler söylemenin, bir “entellik” manifestosu halini aldığı da sıkça görülmektedir.

Herkesin kendinden bir şeyler bulabileceği bir adamdır o. “Zaten başarısının temel faktörlerinden biri de bu değil mi?” diyorsanız, doğrudur, öyledir. Ama bundan önce bu şöhretin biraz da büyüklüğü kendini kanıtlayan, kendinden kaynaklanan bir şöhret olduğunu göz ardı edemeyiz. Sonradan kazanılmış, değeri çok sonra anlaşılacak bir şöhret de değildir bu. Kamuyu bilinçlendirme kurum ve kuruluşlarının kampanyalarıyla önceden veya sonradan oluşturulmuş, doldurulmuş, şişirilmiş bir şöhret hiç değildir. İlk baskısı kapışılan, peşpeşe dört-baskı yapmasına rağmen korsan baskıları da yok satan; yıl geçmeden başka dillere tercümeleyen, hattâ asıl yazarı yazıp yayınlamadan önce ikinci cildi korsan olarak yazılıp basılan bir kitapdan söz ediyoruz.

Edebiyatı bilenlere göre çok satmak eserin kalitesini isbatlamaz, sıradan insanların zevki değildir sanatın değer ölçüsü. Ama bu direnişin bir sınırı vardır ve Don Kışot bu sınırı kırma başarısını gösteren en önemli örnektir. Eleştirmenlerin gözünde de bir şaheserdir bu kitap. Hikâye sıradandır, kahramanlar sıradandır, sıradan okuyucunun takip edemeyeceği geniş bir kadro yoktur; ne derin ruh tahlilleri, ne realist tasvirler, ne romantizm, ne doğru dürüst bir aşk, ne de tutku vardır içinde. Kin, intikam, korku, kan ve dehşet de yoktur. Bazıları aksini söylese de kayda değer bir kurgu özelliği de yoktur. Don Kışot atına binip evinden çıkar, bir takım maceralar yaşar, birilerinden bir güzel dayak yer ve evine döner. Sonra tekrar çıkar, tekrar dövülür ve tekrar döner. Sonra tekrar çıkar, gene dayak ve gene dönüş. Bütün bunlara rağmen edebiyat tarihinde roman’ın başlangıcıdır o. Sakın “nasıl olur, Don Kışot roman okuya okuya o hallere düşmemiş miydi?” demeyin. Onun okudukları roman değil, “romans” dır. Roman,

Sövalyenin mahzunu olur mu? Olur elbet, niye olmasın? Şövalye de neticede insan değil mi? Gelmiş geçmiş en büyük, en güçlü, en sert, en katı şövalye de olsa, gün gelir mahzun olur, öyle değil mi? Hele de şövalye demek biraz da duygu ve romantizm demekse, hüznün şövalyenin kanında var demektir. Zaten konumuz günün birinde mahzunlaşan değil, karakteri hüznün olan bir şövalye.

“Don Kışot” denince “o da kim?” diyen birilerinin çıkma ihtimali ne kadar azsa, bu isimle beraber yel değirmenlerini hatırlamayan da o kadar az olsa gerektir. Cervantes, Don Kışot’ için “mahzun şövalye” diyor. Bilenlere sorulsa “Don Kışot’u nasıl bilirsiniz?” diye; komik, hayalperest, mert, yiğit, cesur, gözüpek, korkusuz, deli, çılgın, meczub, bunak gibi bir yığın sıfat peşpeşe akla gelir belki.

Bunların hepsi de doğrudur, yerindedir belki ama bir de “meşhur” sıfatının eklenmesi gerekmez mi? Dile kolay, dört yüz yıldır devam eden bir şöhret bu. O kadar büyük bir şöhret ki, artık tartışılması bile abes. Hemen her dile çevrilmiş, sayısız edebi esere ilham vermiş, defalarca tiyatroya, baleye, operaya ve sinemaya uyarlanmış, sayısız resme, karikatüre ve heykele, dahası bilimsel araştırmaya konu olmuş bir romandan ve kahramanından bahsediyoruz. Kim bilir kaç akademisyen Cervantes’in ve Don Kışot’un

hakiki roman Don Kişot'la başlar. Edebiyat otoritelerinden iyi bilecek değiliz ya, öyle diyorlarsa öyledir.

Don Kişot hakkında biraz araştırma yapmayı düşünürseniz işinizin bir hayli zor olacağını önceden bilmelisiniz. Her şeyden önce o bir şöhrettir ve her şöhret gibi üzeri kalın ve yoğun bir dumanla, bir toz bulutuyla kaplıdır. Aradan geçen dört asır boyunca gelişmiş ve kalınlaşmış, aşılamaz, aralanamaz, giderilemez hâle gelmiş bir duman tabakası. Şöhretler hakkında görüş sahibi olmak ve bu görüşleri insanlara sunmak da şöhret arayışının bir yolu, bir yöntemidir çünkü. Bu yolla, alkışlanan veya eleştirilen, hattâ dil uzatılan şöhretin seviyesine ulaşmak pek mümkün görünmese de, bir gölge şöhrettir beklenen ve çoğu zaman ulaşılamayan. Şöhret insanları işte böyle budalalaştıran bir âfettir. Bazıları için önemli bir hedeftir, her zahmete ve riske değer; kimileri için de her şeye değer ne yazık ki. Şöhreti taşıyabilmenin, hele de sürdürübilmenin onu kazanmaktan çok daha zor, çok daha muhtaralı olduğu da ya bilinmez, ya da göz ardı edilir hep.

Bizim batıyı bilen yazarlarımızdan da fazla bir şey bekleyemezsiniz. Bizde batıyı bilmek, ona hayran olmaktır çoğu zaman ve Avrupa'nın her zamanki kendine âşik bakışıdır genellikle aktarılan. Bu narsizm'i anlamayı, belki

Aşıka ta'n etmek olmaz mübtelâdır neylesin
Âdem'e mihr-i muhabbet bir belâdır neylesin

diye anlayışla karşılamayı da göze alabilirsiniz. Ama bu aşka şuursuzca katılmayı anlamamız öyle kolay olamayabilir. İki kişilik bir aşka üçüncü olmakdan daha âdi, daha bayağı, çok daha utanç verici ve tiksindirici bir haldir bu, tek kişilik bir aşka ikinci olmak. Güneşin doğduğu yere ait birinin inatla aksi görüş sahiplerinin safında yer tutma savaşı vermesi kolay anlaşılabilir bir hâl değildir çünkü. Hele de âşkın canına kasetmiş bir mâşuk için.

Gene de böyle üzerinde çok konuşulmuş, hakkında çok şey söylenmiş kitapları okumaya karar vermeden ve başlamadan önce bir ön araştırma yapmak, konuyu doğru anlamak için faydalı sonuçlar verebilir. Don Kişot hakkında eleştiri ve yergi pek bulamazsınız. Bulabildikleriniz hep biri biriyle yarışan övgüler ve alkışlar olacak, ama bunların doğruluğundan da, doğru anladığımızdan da emin olmanız pek kolay olmayacaktır. Kolayca aralanabilecek, altındaki gerçeğe kolaylıkla erişilebilecek bir duman değildir çünkü karşınızdaki. Yüzyıllara meydan okuyan nadide bir halı gibidir, vurduka tozuacaktır.

Araştırmayı derinleştirirseniz, bir yerden sonra artık kitabı okumaya da gerek kalmayabilir. Hele de her biri 500 sayfaya yakın iki koca cildi şu zamanda hangi babayığit vakit bulup da okuyacak? Hem ne gerek var; yüz yıllardır okunuyor, yetmez mi? Okuyan okumuş, özetlemiş ve en yetkili olanlar da fazlasıyla yorumlamış, değerlendirmişken. Özet olduğu belirtilmeden cep defteri boyutuna kadar indirgenmiş sayısız baskısı varken.

Kendini kanıtlayan ve pekiştiren şöhret belki de böyle oluşmaktadır. Bu konuda görüş bildirmiş birini bulan herkes, güvenilirliğini araştırmaya bile gerek görmeden hemen görüş üretmeye başlayabilir Don Kişot hakkında. Hele de el altında internet gibi bulunmaz, bedeli ödenemez bir intihal teknolojisi varken. Bulduğu görüşleri alır, allar, pullar, yerine göre genişletip daraltarak, yerine göre ister hafifletip ister abartarak satar bilmeyenlere. “Bu görüş bildirme değil, tekrarlama” diyorsanız, bu da doğrudur. Ne var ki her doğrunun herkes tarafından bilinmesini de bekleyemezsiniz.

“İçinde kendinden bir şeyler bulmak”, yalnız kişilikler, kişisel özellikler için değil, görüşler ve özellikle dünya görüşleri ve hayat tasavvurları için de geçerlidir. Meselâ belirli bir politik görüşün bir ülkedeki önde gelen kahramanlarından sayılan; ama nedense bir şâir, hem de iyi bir şâir diye dayatılmaya çalışılan biri, içinde Don Kişot'un adı geçen bir kaç satır karalamış olabilir. O politik görüşü benimsemiş olanlar için o karalamacının şairliği de, konuya yaklaşımı veya yorumundaki isabet de, hattâ görüşünün geçerliği de tartışılabilir sınırlarını çok ötesindedir zaten. Don Kişot da, hem o siyasi görüşün, hem de o tescilli vatan hâininin şairliğinin simgesi, kanıtı oluverir hemen.

Mizahdan söz etmek için de, hüzünden söz etmek için de Don Kişot benzersiz bir kaynaktır. Hiç bir zorlama olmaksızın “yürek paralayan” sıfatı verilerek trajedi de yapılır. O bir idealdir aslında. İdealizmin her türlü için de delil ve örnek olarak kullanılabilir. Cesaretin de simgesidir, hayalperestliğin de, isyanın da. Dahası, ateşi insanlığa kazandırmak uğruna tanrılarla (!) savaşmayı, onları kandırarak ateşi çalmayı göze alan Promete'nin de ölümsüz bir simgesi haline getirilir. Üç beş kitap okumakla aydınlatma havarisi kesilmek anlamına gelen Promete kompleksinin de başta gelen yansımalarından biri olup çıkıverir karşınıza.

“Her şeye rağmen ben okuyup kendim anlayacağım” diye düşünüyorsanız orda biraz durmanız lâzım. Yalnız okumakla yetinecekseniz sizi kimse tutamaz. Ama bir de anlamak, hem de doğru anlamak istiyorsanız Don Kişot'tan

önce Cervantes'i tanımak, anlamak zorundasınız, onun için de yaşadığı çağı. Kimse yirmi birinci yüzyıl bakışıyla on altıncı yüzyılı doğru anlayamaz çünkü.

Araştırmanın çapını ve derinliğini kendi ihtiyaçlarınıza göre kendiniz belirleyeceksiniz elbette. Ama böyle bir hazırlık çalışmasından sonra hemen kitabı elinize alıp okuyabileceğinizi de sanmayın. Önce tam, özetlenmemiş baskısını bulma ve diğerlerinden ayırma zorluğu var. Reşat Nuri Güntekin bile kısaltarak tercüme etmiş. Tercümenin hangi dilden; aslından mı, başka dillerden mi yapıldığı da önemli.

Sonra kitabın tam adının "Becerikli Şövalye", "Yaratıcı (!) Asılzade", "Çılgın Şövalye" gibi birbirine benzemeyen şekillerde tercüme edildiğini göreceksiniz. "Bunların hangisi doğru, tercüme bu kadar serbest olabilir mi, kitabın adında kendine bu kadar geniş serbestlik tanıyan mütercim acaba metne ne kadar sadık kaldı?" gibi sorular karar vermenizi zorlaştıracaktır.

Kitabın kendi dilindeki tam adı şöyle: "El Ingenioso Hidalgo Don Qvixote de La Mancha". İngilizce baskısında: "The Ingenious Gentleman Don Quixote of La Mancha", Fransızca baskısında: "L'Ingénieux Hidalgo Don Quichotte de La Manche".

Don Kişot ve La Mancha kelimelerinde pek bir fark yok, çünkü bunlar özel isim. Sadece 'Kişot' kelimesinin üç dildeki yazılışı farklı. "Bizde ilk tercüme Fransızcadan yapıldı, onun için Kişot kelimesi dilimize Fransızca yazılışının (Quichotte) Türkçe okunuşu şeklinde geçti; ama aslında, yani İspanyolcada ortadaki ses "ş" değil, gırtlaktan çıkan, kalın "H" sesidir; 'Kişot' demek yanlıştır, 'Kihot' diyeceksiniz" gibi kendi kendine "Cervantist" unvanı vermiş bazı mustağriblerin ukalâlıklarını önemsemeyin. Topluma mal olmuş kelimeleri değiştirmek kolay değildir; meğerki devlet zoruyla ola.

"Hidalgo" ve "Gentlemen" kelimeleri "asılzade" anlamına geliyor. "Ingenioso" kelimesi ise ufak yazılış farklılıkları dışında her üç dilde aynı, anlamı da: "mahir, becerikli, usta". Bu kadar açık bir anlam hangi yorumla "Yaratıcı" veya "Çılgın" haline çevrilebilir? "Yaratma" fiilini böyle gelişi güzel kullanıvermek bu kelimenin asıl anlamını ya bilmemek ya da en azından önemsememek değil midir? Kelimelere hakkını verme bilincinden mahrum birinin yaptığı edebi eser tercümesine ne kadar güvenilebilir?

Başlığında bu kadar kargaşa olan bir tercümenin içinde de benzer kargaşaların bulunması kaçınılmaz bir sonuç. Bunları tek tek ele alıp irdelemek elbette imkânsız.

Önemlilerinden birkaçına bakalım.

Meselâ, romanda rol alan bazı kişiler için "mağripli" sıfatının kullanıldığını göreceksiniz. Bu kelimeye bir anlam yüklemek kolay olmayacaktır. "İşte bir yer'li" deyip geçebilirsiniz elbette. Ama ne anlama geldiğini anlamaya çalışırsanız işiniz gene zorlaşacaktır. "Mağrib" kelime anlamı olarak "batı" demektir. Öyleyse "mağripli" de "batılı" anlamına gelir. Tabii, kastedilen İspanya'ya göre batı değil. "Mağrib", Arapça bir kelimedir ve "akşam" anlamına da gelir. Araplar, Kuzeybatı Afrika topraklarına ve ülkeleri'ne de "güneşin battığı yöndeki; batıdaki topraklar" anlamında Mağrib ismini vermiştir. Dilimize de aynen bu anlamlarıyla "Mağrib" ve "mağribi" şeklinde geçmiştir.

Öyleyse tercümelerde geçen "mağripli" kelimesi "Kuzeybatı Afrika'lı, bu toprakların halkından" anlamlarında kullanılmış olabilir mi? Tercümanın maksadı bu olabilir. Peki, yazarın maksadı, kastettiği, anlatmak istediği de bu mu? İspanyol yazar "Kuzeybatı Afrikalı" yerine neden meselâ "güneyli" falan değil de "mağripli" desin ki? Cervantes'in kullandığı kelimenin sözlüklerdeki bir karşılığı bu olabilir. Ama o kelimenin batı kültüründe anlam ve kapsamı ne yazık ki bu kadar dar, coğrafi bir bölgeye işaretten ibaret değil.

Bazı insanlar için "dönme" sıfatı kullanılmıştır ama bunların nereden nereye, neden, nasıl, ne zaman döndüklerini Cervantes açıklamadığı için doğru anlamınız kolay olmayabilir. Cervantes'in böyle bir açıklama yapması gerekmiyordu elbette. Çünkü kullandığı kelimenin o çağda anlamı belliydi. Batı kültürünün tamamı için o anlam halen de değişmemiş olabilir. Ama bizim için "dönme" kelimesi kastedileni anlamamız için kesinlikle yetersizdir. Cervantes'in kullandığı kelime ise "dönme" fiiliyle bir ilgisi olmayan, "mağribli" diye tercüme edilen kelimedenden türetilmiş bir kelimedir.

Don Kişot'ta sahneye hiç görünmeyen, ama Cervantes'in defalarca ismini andığı bir kişi vardır: Cid Hamete Benengeli. Sahnede görünmezdi, çünkü Cervantes'in verdiği bilgilere göre, Don Kişot'tan sonra, ama Cervantes'ten önce yaşamıştı. "Cid" kelimesinin Arapça "Seyit", "Hamete" nin de "Hamit" olduğu, neticede bu kişinin adının Seyit Hamit olduğu hemen hemen kesindir. Ama soyadı gibi görünen "Benengeli" için açıklamalar çok çeşitli ve karışıktır. Bazılarına göre bu kelime Arapça "badincan" (patlıcan) kelimesinden Cervantes'in türettiği komik bir isimdir ve bu kişinin Arap, yani derisinin patlıcan gibi siyaha yakın mor renkte olduğuna işaret eder. Bizdeki tercümelerin bir kısmı bunun sadece bir tahmin olduğunu dikkate almadan bu yaklaşımı

benimsemiş, “Benengeli” kelimesini “Badincani” diye çevirivermiştir. Bazı yorumcular da bu tercüme geliştirmiş, Arapların patlıcanı çok sevdiği gibi kaynağı belirsiz bilgiler de ekleyivermiştir konuya.

Bazılarına göre de bu kelimenin başındaki “ben” hecesi Arapçada “oğlu” anlamına gelen “bin” kelimesidir. Bu görüşü benimseyenler, kalan “engeli” için anlaşılamamıştır. Bazı İngiliz araştırmacılar bunun “england” kelimesi olduğunu, bu kişinin aslen İngiliz olduğunu öne sürmüş, hatta bazıları daha da ileri giderek Don Kişot’un asıl yazarının bu kişi olduğunu, en azından olabileceğini iddia etmişlerdir. Bu konudaki bir teori de şöyledir: Kelimelerle oynamayı çok seven ve çok iyi başaran Cervantes, bu hayâli kişinin soyadını kendi soyadından türetmiştir. Çünkü her iki soyadının da kökleri kendi dillerinde “geyik” anlamına gelmektedir. “Engeli”nin, Arapların üniforma gibi yüzyıllardır değiştirmeden kullandıkları bir başlık türü olan “agel”den türetilmiş “Agelî” (Agelli) olması da muhtemeldir. Bu şekilde yapılabilecek yakıştırmaların sayısını artırmak da mümkündür.

Cervantes romanın başlarında Don Kişot’un hayatını ve maceralarını öğrenebilmek için onun yaşadığı yerlerde araştırmaları yaptığını, belediye kayıtlarını falan incelediğini söylerken, çok geçmeden Don Kişot’un hikâyesini önce Seyit Hamit’in yazdığını, kendisinin asıl metni bir tesadüf sonucu bulduğunu, tercüme ettirdiğini ve kitabın kalanını bu kaynaktan faydalanarak yazdığını söylüyor. Kimi yerde de, özellikle ikinci ciltte, ilk cilde gelen eleştirilere karşı kendini savunurken, noksan kalmış gibi görünen konular için suçlu Seyit Hamit’e atıyor, “bunu yazmamış” diyor.

Cervantes’in bu bilgiyi, eserine ilgiyi ve merakı artırmak adına, farklı bir özellik katmak adına verdiği, böyle bir kişinin gerçekte var olmadığı akla en uygun gelen yorum olabilir. Ancak burada çok önemli bir ayrıntı vardır: “tercüme”. Seyit Hamit Arap asıllıdır veya değildir, ama Cervantes tercüme Arapçadan değil, “Aljamia” dilinden yaptırmıştır. Sözlükler bu kelimenin önce “Arap harfleriyle yazılan İspanyolca” anlamına geldiğini söylüyor. Bizdeki tercüme bir kısmı bu açıklamayı dipnot olarak verirken çoğu da “Aljamia” kelimesini kullanmadan, yerine “Arapça” diyerek konuyu geçiştiriyor.

Bir kere “Aljamia” (Al-Acemiya), “Arapça” demek değildir, olamaz; tam tersine “Arap olmayanlara ait dil” demektir. İkincisi, bu kelime “Arap harfleriyle yazılan İspanyolca” anlamına geliyorsa Cervantes niye “bilen birine okuttum” yerine, “tercüme ettirdim” desin?

Bu ve benzeri bir yığın soruya cevap bulmak Don Kişot’u okumanın ön şartı değil elbette. Ama anlamak, hele

de doğru anlamak için gerekli. Bu yapılabılırsa Don Kişot edebi bir eser olmanın ötesine geçebilir; bazı çok önemli tarihi gerçeklerin, üzerlerindeki yüzlerce yıllık karanlık örtüleri yırtarak açığa çıkarılmasına vesile olabilir.

Cervantes ve Don Kişot’tan bahsetmeye başlamadan cevap verilmesi gereken bir soru daha var: “Bunlar bizim için “öteki” değil midir; Kendimizi yeterince tanıyoruz muyuz ki zamanımızı ve enerjimizi ötekini tanımak, öğrenmek için harcayalım?”

Evet ve hayır. Yâni evet, bunlar bizim için ötekidir; ve hayır, kendimizi yeterince tanımıyoruz. Ama soruda yanlış bir önyargı var: ötekini tanımak için önce kendimizi tanımamız gerekmez. Dahası, ötekini tanımak da kendimizi tanımanın bir adımı, bir yönüdür aslında. Ötekini hakkındaki bilgimizin bir cüzü de onun bizi nasıl tanıdığıdır çünkü. Onun bizi hep kötü tanıması da bizi gerçeklere sırt çevirmeye değil, bu önyargıların kaynaklarına, sebeplerine yönlendirmelidir.

Batıyı ve Batı Sanatını, Kültürünü bilmek ve tanımak bizim için olmazsa olmaz bir yükümlülük değildir elbette. Bu bilgi ve tanımanın getirebileceği tehlikeleri de göz ardı edemeyiz. Yakın tarihimiz Batıyı bilme ve tanımanın nasıl kolayca hayranlığa, bu hayranlığın da nasıl rahatca aşağılık kompleksine dönüştüğünün ve bu hastalık yönetim kademelerine sirayet ettiğinde ülkeyi nasıl ve hangi uçurumların kenarlarına getirdiğinin canlı örnekleriyle doludur. Bu hastalığın sebebi Batı kültürünün varlığı değil, önce kendi kültürümüz, sonra da yabancı kültürler hakkındaki bilgi eksikliğidir. Öyleyse tedavi, üstünkörü, kulaktan dolma bilgilerle birinden birini yok sayar, küçümser, önemsemez ve sonuçta ondan uzak durmaya çalışırken; diğerini göklere çıkararak, önünde şapka çıkararak ve bütün varlığımızı onun arkasından gitmeye adanmak değildir.

Habil ve Kabil birbirine göre ötekiydi. İki kardeş, ama aynı zamanda iki ayrı insandı. Birinin öteki hakkındaki görüşü, kanaati; bazı sebeplerle “kötü” oldu. Ve bu “ötekini kötüleme” eğilimi, sonunda kötüyü yok etme eylemine dönüştü. Bu ilk kandan bu yana insanlar durmadan dinlenmeden biri birinin kanını dökerken, kan dökmeyi bir hayat düsturu haline getirirken de, görünüşte sonsuz sayıda gibi görünen sebeplerin ortak temeli hep bu “kötüyü yok etme” hedefi oldu.

İnsana yakışan ve gerekli olan, kötü görüneni, kötü bilineni, kötü tanınanı yok etmek değil; kötülüğü, kaynağına, kaynaklarına inerek tanımak, teşhis etmek ve o kaynakları besleyen damarları bulup yok etmek olmalıdır. Bunlar da ancak doğru bilgiyle olur. Kötülikle mücadeleye

katkısı olan doğru bilgi faydalı bilgidir ve faydalı bilgiye sahip olmak fazilettir.

Sanat insanlığın ortak değeridir. Şu veya bu coğrafyada, dönemde, kültürde; şu veya bu görüş ve düşüncedekiler tarafından ortaya konmuş olması sanatın sanat değerini etkilemez. Edebiyat ise diğerlerinde pek belirgin olmayan ayrı bir imtiyaza sahip bir sanat dalıdır. O imtiyaz evrenselliştir, sınır tanımayıştır. İnsanları ayrı topluluklar halinde var olmalarının hikmeti biri birini bilme ve tanıma olduğuna göre bu hikmetin tezahürü için edebiyat, başta gelen vasıta, araçtır. Bir sanat eserini beğenmekle, başarısını takdir etmekle, o eserin meydana getirildiği topluma, o toplumun ahlâkına, kültürüne hayran olmak biri birinden çok farklıdır, çok uzaktır.

Kimilerine göre edebiyatla ve sanatla ilgilenmek tuzu kuruların, kimilerine göre de erbabının işidir. Oysa edebiyat istisnasız herkesin hayatının, hem de günlük hayatının vazgeçilmez, vazgeçilemez bir parçası, bir rüknüdür. O yüzden kimse edebiyata sırtına dönmemelidir, dönememelidir. “Ben edebiyattan falan anlamam” cümlesi bile edebiyat alanındadır çünkü.

Mizah dalının da, roman türünün de önde gelen bir şaheseridir Don Kişot. Cervantes’in başarıyla çizdiği mizah sahnelerinin çoğu, başta tiyatro olmak üzere pek çok esere çekirdek olmuş, ilham vermiş, hattâ taklit edilmiş, aynen kullanılmıştır. Asıl başarısı ise mizah’la sınırlı tutulamayacak, sadece insanları güldürmek için yazılmış metinlerin çok ötesinde edebi derinliklere sahip olmasıdır. Kuşkusuz inebilecek derinlik okuyanın anlayış derinliği ile sınırlı olacaktır ama başta da belirtildiği gibi, herkesin kendine göre bir şeyler bulabileceği de kesindir.

Don Kişot’un edebi değerini yüksekliğinden, yükseklik kavramına bile yukarılardan bakan bir zirve olduğundan kuşku yoktur, neticede Cervantes’in kalem ustalığından da. Birisi : “Don Kişot’u en az üç kere okunmalı,” diyor; “Çocuklukta gülmek için, gençlikte düşünmek, yaşlılıkta da ağlamak için...”.

Önemli bir gerçek de şudur: yazmak, yazar olmak isteyen herkesin mutlaka okuması, okumakla kalmayıp derinliklerine inmesi, hazmetmesi gereken bir klasiktir Don Kişot.

Zut Bilmek

*Varlığınızdı tapındığınız o devir
Sanatınızdı ilk duanız
Elleriniz yapar
Elleriniz gömerdi tanrıları
Işıksız tapınakta düş yorardı gözleriniz*

*ince kısır uzayan gölgenize
Düşünce bataklıkları
Kitapsız dinleri doğuran
Bataklıklarınız
Filizlenecek zamanın göbeğinde
Günahlar eskiyecek diye bir bir
Ne de çok kaldınız karanlık çağ nöbetinde
Çok beklemek
Hep beklemektir bütün yaşamaklar
Düzenin birden solacak rengine
Beklendikçe gün ağrısı daha bir
Çoğaldı ay, güneş, tohum
Toprak makina, toplum tanrınız
Üşüyor deneme
Titriyor mum*

*İnce kısır gölgenizin uzantısı yansıyor
Tanrınız toplumu kurbanlaştıran
Dibinde kan pıhtısı gün ışıyor
Damıtılmış en saydam kir içinde
Çok imtihanlı bu devir
Kapital son duanız.*

Nazım Payam

Masallar / Raedri

Şaşı Çırak

Bir zamanlar bir yerde iyi bir usta vardı,
Yanında bir de çırak, gözleri biraz şaşı.

Şaşılık bir özürdür, ne bir suç, ne de kusur,
Noksanını bilmemek, işte kaba hat budur.

Usta bir gün çırağa, dedi "İçeriye gir,
Orda bir şişe vardı, al onu bana getir".

Çırak içeri gitti ve sesi geldi derin:
"Burda iki şişe var, hangisini istersin?"

Usta dedi : "iyi bak; şişe çift değil, bir tek;
Yanlış görmeyi bırak, gözünden perdeyi çek!"

"Beni aşağılama" diye seslendi çırak;
"Burda iki şişe var, inanmazsan gel de bak!"

"Öyleyse" dedi usta, "kır şişenin birini;
Sonra getir bakalım buraya diğerini."

Bir şişe kırılınca ikinci de kayboldu,
Çırak bu işe şaştı, anlamadı ne oldu.

Bazı yanlış duygular insanı şaşı eder;
Sonu gelmez arzular, kırgınlık ve öfkeler.

Bir tek olan şeyi çırak görmüştü iki,
Birinciyi kırınca ikinci uçup gitti .

Şaşı eder insanı aşırılık ve öfke
Ruhu dönemez olur gerçeğe, doğru yöne.

Garaz öne çıkınca altlarda kalır hüner,
Perdeler yer değiştirir, gönülden göze iner.

Vicdanını karartıp rüşvet alırsa hakim
Farkedemez kim mazlum, göremez kimdir zalim.

Kırmak istemiyorsan içerdeki şeyeyi,
İyi anlamalısın çok önemli bir şeyi :

İki tane gözün var biri semaya bakar
İkincinin bakışı hep yere doğru akar.

Kapat iştah ve istek, eleştiri gözünü.
İbret ve şükürle bak, iyi tanı özünü.

Nasihata kulak ver, iyi görürüm sanma,
Hep gönül gözüyle bak, toprak gözüne kanma.

Madde gözü tembeldir, hep kolayını arar
Yanlış yöne götürür insanı kolay yollar.

Üşenme, kaynağı bul, zor gelse de nefesine
Doğru yollarda ara, yokuş ve dik gelse de.

Bırak zanni, şüpheyi, hedefin olsun gerçek.
Varınca göreceksin her zahmete degecek.

Asıl şaşılık budur, budur gözdeki mertek :
Zannetmekle bilmenin farkını görememek.

Bulanıktan uzak dur, her işin olsun berrak;
Ancak temiz bir kalptir, yüzü ak çıkaracak

Hele de vesveseye aman sakın kapılma
Güvenilmez bilgiyi kendine rehber kılma.

Veñimden de uzak dur doğru bilgi zannetme,
Hele de evhamları ona buna iletme.

Doğru olsun her işin, doğrudan uzaklaşma,
Doğru bil, doğru düşün, doğrudan asla şaşma.

sizden gelenler sizden gelenler sizden gelenler sizden gelenler lenler

ŞAHA KALKMIŞ KISRAK

*Tutulmaz bir kısrak kendini sanıp,
Arzı bir nefeste gezerim sandım.
Nefsimin heybetine, azametine kanıp
Bir küflü nala, üç çiviye kandım.*

*Hokkabaz bilirdim güya kendimi,
Nefsimin sirkinde çemberden geçtim.
Koşmakla geçerim sandım bendimi,
Yüzyıllık rüyada hep kabus içtim.*

*Kendime vakıf oldum puslu bir rüyada,
Baktımda dünyayı en tepeden gördüm.
Gördüm ki en gerçek Allah yolunda,
Nefsimin cariyesi kulu olduğunu gördüm.*

*Bilmem hangi gafletin tattım suyundan,
Heba ettim yıllarımı; yeri, göğü bilmeden..
Gerçeği kus ey nefsim ben geçtim sevdandan.*

Yakup ÖZTÜRK

Şiir Defteri

DEĞİRMEN

*Köküne sar beni, yeşert ey söğüt
Değirmen, değirmen beni de öğüt
Ey dere bende de çarkları döndür,
Çuvalların açık durduğu gündür.*

*Tozlandım yollara uzana - baka,
Duru su, duru su beni de yıka
Omuzumdan başımdan dökül ey dere,
İçim temiz çıksın büyük günlere.*

*Her şeyi söndüren su beni yaksan;
Sonunda göl olup durulacaksan
Maya yap şimdiden al göz yaşımı,
Döndür, çarkın gibi dönür başımı.*

*Değirmen, değirmen beni de öğüt.
Ben meyvasız ağaç, yürüyen söğüt
Sen ey kavak yeli başımdan dağıl,
Duru su, gel bana sen çağıl çağıl.*

*Gizli batağımdan çıkar koğ beni.
Gel, ya tertemiz öt ya da boğ beni.
Kızım, o ak bezde ne kir var ne suç
Gel beni çitile, bana vur tokuç
Medet ey çark, medet ey su, ey söğüt
Değirmen, değirmen beni de öğüt*

Behçet Kemal ÇAĞLAR